

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ

ΥΠΟ Δ. Ν. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΥ*

«Ἀνδρῶν ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ
»οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφή, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἄγραφος μνήμη
»παρ' ἐκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδiciaται».

Ἦθελεν ὁ Περικλῆς εἰς τὸν ἐπιτάφιόν του λόγον, διὰ τῶν λέξεων τούτων νὰ
τονίσῃ, ὅτι εἰς τὴν ψυχὴν ἐκάστον διατηρεῖται ἀσφαλέστερον ἢ ἀνάμνησις τῶν ἐπιφα-
νῶν ἀνδρῶν καὶ ἐνισχύεται πολὺ περισσότερον αὕτη διὰ τῆς ἀγράφου ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ
ψυχῇ ἐκτιμήσεως παρὰ διὰ τῆς ἐντυπώσεως, ἣν προκαλοῦν στήλαι καὶ ἐπιτύμβια ἐξ
ὕλης μνημεῖα.

Καθῆκον τῶν ἐπιζώντων καὶ ὑπερτάτην ἐκδήλωσιν τῶν εὐγενεστέρων αἰσθημά-
των τοῦ ἀνθρώπου συνιστᾷ ἢ μετὰ θάνατον ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀνάμνησις τῶν
ἀτομικῶν αὐτῶν χαρισμάτων καὶ τῶν πρὸς τὴν κοινωνίαν ἀγαθῶν πράξεων αὐτῶν.

Τοιοῦτον ὑπέριστατον καθῆκον ἐπιτελοῦσα καὶ φόρον εὐγνωμοσύνης ἀποτίουσα
ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καθώρισε τὴν σημερινὴν ἡμέραν, ὡς ἡμέραν εὐλαβοῦς ἀνα-
μνήσεως, θαυμασμοῦ καὶ ὑμνήσεως τῶν ἔργων καὶ ἀρετῶν τοῦ ἀοιδίμου ἰδρυτοῦ
καὶ θεμελιωτοῦ αὐτῆς **Δημητρίου Αἰγινήτου**.

Ἡσθάνθη ἐξαιρετικὴν εὐτυχίαν πρὸ πέντε περίπου ἐτῶν, ὅταν ἀνερχόμενος
ἐπὶ τὸ βῆμα τοῦτο ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ πρυτάνεως, τοῦ Ἐ. Μ. Πολυτεχνείου Ἀθη-
νῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ χαρμοσύνου ἑορτασμοῦ τῆς τεσσαρακονταετηρίδος τοῦ
Δημητρίου Αἰγινήτου, συνέβαλον καὶ ἐγὼ ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων
εἰς τὴν πανηγυρικὴν ἀναγνώρισιν τῶν μεγάλων πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ ἔθνος
ὠνηρεσιῶν τοῦ ὑπερόχου ἀνδρός.

Σήμερον, εἰς ἐμὲ ταπεινὸν θαυμαστήν καὶ λάτριν τῆς μνήμης τοῦ Δ. Αἰγινήτου,
ἀνατίθεται ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἔργον δυσχερές, δυσανάλογον πρὸς τὰς δυνάμεις μου,
ὅπερ θὰ προσπαθῇσω νὰ φέρω εἰς πέρας καὶ νὰ ἱκανοποιήσω τόσον ἐμᾶς, ὅσον
καὶ τὴν ψυχὴν ἐκείνου, ἣτις αὐτὴν τὴν στιγμὴν μεταξὺ ἡμῶν περιῤῥαμένη θὰ παρα-

* Ἐκτακτος Συνεδρία τῆς 4 Ἀπριλίου 1936.

κολυνθῇ μὲ ἱκανοποιήσιν τὸν φόρον εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν μνήμην ἐκείνου ὑμεῖς, παλαιοὶ συνεργάται, συνάδελφοι καὶ θανμασταί.

Ὁ δὲ χρόνος πρὸς αὐξάνει τὴν προοπτικὴν τῆς ἱστορίας καὶ διυλίζει τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις, ἔχει ἤδη προετοιμάσει τὸ ἔδαφος, ὥστε ἀληθῶς νὰ ἐκτιμηθῇ τὸ μέγα καὶ ὥραϊον ἔργον ἰσχυρᾶς διανοίας καὶ ἀκάμπτου χαρακτήρος.

Νεαρὸς Ἕλλην ἐπιστήμων σπουδάζων ἐν Παρισίοις, ἔνθα εἶχεν ἀποσταλῇ παρὰ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν πρὸς εὐρύτεραν ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν Ἀστρονομίαν, γίνεται γνωστὸς καὶ τιμᾶται ἐν τῇ ξένῃ ἐντὸς βραχείας χρονικοῦ διαστήματος διὰ τῶν περισπουδάστων αὐτοῦ ἐργασιῶν.

Μετακαλεῖται μόλις 24ετῆς ἀπὸ τὸν Χαρίλαον Τρικούπην καὶ σπεύδων εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος ἀναλαμβάνει τὴν ἐκ βάρθρων ἀναδημιουργίαν τοῦ ἰδρύματος τοῦ δωρητοῦ πατρὸς Σίνα, ἥτοι τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀστεροσκοπεῖον Ἀθηνῶν, διοριζόμενος διὰ νόμου «τιμῆς ἔνεκεν» διευθυντὴς αὐτοῦ.

Ἔργον δυσχερὲς καὶ ἀκανθῶδες εἰς ἐποχὴν κρατικῆς πτωχείας καὶ δυσπραγίας.

Ὁ Α. Αἰγινήτης παλαιστῆς αἰσιόδοξος δὲν ἀποθαρρύνεται. Δημιουργεῖ ἐκ τοῦ μηδενὸς τὰ μέσα. Συμπληρώνει τὰ κτίρια ἀνεγείρει νέα. Ἐμπλουτίζει διὰ νέων ὁργάνων τὸ ἴδρυμα, χωρὶς νὰ κοροῦν τὰς θύρας τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀλλὰ διὰ δωρεῶν, ἃς προκαλεῖ, χρησιμοποιῶν τὸ δαιμόνιον αὐτοῦ νὰ ἐφευρίσκη πόρους.

Καθιστᾷ τὸ Ἐθνικὸν Ἀστεροσκοπεῖον πραγματικὸν τέμενος τῆς Ἀστρονομίας. Αἱ ἀστροφώτιστοι νύκτες καὶ ὁ διαυγὴς ἀττικὸς οὐρανὸς γίνονται σύμμαχοί του. Δημιουργεῖ φυτώριον ἐπιστημονικόν ἀξιωματικοῦ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης καὶ ἐπιστήμονες ἄλλοι ἐκεῖ ἐκπαιδεύονται. Ἰδρύει πλουσίαν βιβλιοθήκην, ἐκδίδει τὰ «Χρονικά» καταλαμβάνοντα ἐν τῇ διεθνῇ ἐπιστημονικῇ κοίνιστρᾳ περιβλεπτον θέσιν. Οἱ καρποὶ δὲν ἀργοῦν νὰ προέλθουν. Αἱ ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ ἰδρύματος προκαλοῦν τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς παγκοσμίου καὶ διεθνούς ἐπιστήμης. Ἀποκαλεῖται δὲ ὑπὸ τῶν Ἀκαδημιῶν καὶ ἐπιστημονικῶν κύκλων *eminent savant*.

Καθιστᾷ τὸ ἴδρυμα χρήσιμον εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν κρατικὴν ζωὴν, ἰδρύων χρονομετρικὴν ὑπηρεσίαν καὶ πλήρες ἀνὰ τὸ κράτος μετεωρολογικὸν δίκτυον, ἀπαραίτητον διὰ τὴν σύνταξιν καὶ ἔκδοσιν μετεωρολογικοῦ δελτίου μετὰ προγνώσεων. Ἡ γεωργία, ἡ γεωπονία, ἡ δασοπονία, τὸ πολεμικὸν καὶ ἔμπορικὸν ναυτικὸν καὶ βραδύτερον ἡ ἀεροπορία, πολυτρόπως ἐξυπηρετήθησαν ὑπὸ τοῦ οὕτω ἀναζήσαντος Ἀστεροσκοπεῖου.

Ἰδρύει καὶ καταρτίζει πλήρη σεισμολογικὴν ὑπηρεσίαν, ἀποβᾶσαν πολυτιμοτάτην εἰς τὴν σεισμόπληκτον χώραν μας.

Ἀληθὲς ὅμως μνημεῖον διὰ τὴν ἑλληνικὴν μετεωρολογικὴν ἐπιστήμην ἀποτελεῖ τὸ σοφὸν καὶ ἐκτεταμένον σύγγραμμα τοῦ Δημητρίου Αἰγινήτου, «τὸ κλίμα τῆς

Ἑλλάδος». Εἰς αὐτὸ πρὸς τριάκοντα ὁλοκλήρων ἐτῶν σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς ὑπέδειξεν ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ καὶ εἰς ἡμᾶς ἀκόμη τοὺς τεχνικούς, ὅτι δὲν στερεῖται ἡ Ἀττικὴ ὕδατος ἐπαρκoῦς καὶ ὅτι, μόνον διὰ φραγμάτων καὶ ταφρευμάτων θὰ ὑδρευθῇ καὶ θ' ἀρδευθῇ τὸ λεκανοπέδιον.

Τόση δὲ ὑπῆρξεν ἡ προκληθεῖσα πεποίθησις ἐπὶ τὸ ἀναδημιουργικὸν ἔργον τοῦ αἰοιδίμου ἀνδρὸς καὶ ἡ ἱκανότης ἐκμαιεύσεως δωρεῶν, ὥστε εἰς τῶν πολλῶν δωρητῶν τοῦ Ἀστεροσκοπείου, ὁ ἀείμνηστος Κορνιαλένιος, διὰ διαθήκης περιεχούσης ἐξόχως τιμητικὴν διάταξιν διὰ τὸν Δημ. Αἰγινήτην, ἐδώρησεν 23 χιλιάδας ἀγγλικὰς λίρας πρὸς ἀγορὰν ἰσημερινοῦ τηλεσκοπίου καὶ ἀποστολὴν ὑποτροφῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐκ τῶν διακρινομένων ἐν τῷ Ἀστεροσκοπεῖῳ ἐπιστημόνων. Ἰκανὸς ἀριθμὸς νέων ἐμορφώθη οὕτω, τέσσαρες δὲ τούτων εἶναι σήμερον καθηγηταὶ τῶν δύο Πανεπιστημίων μας.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖται, ὁ εὐρὺς καὶ πολυσχιδὴς νοῦς οὔτε περιορίζεται εἰς τὴν ἐν τῷ Ἀστεροσκοπεῖῳ καρποφόρον δρᾶσιν του. Ἀναλαμβάνει (1896) ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ ὡς καθηγητὴς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀστρονομίας. Δημιουργεῖ Σχολὴν καὶ ἀνταξίους μαθητὰς καὶ διαδόχους, καταλαβόντας ἀνωτάτας θέσεις δημοσίων λειτουργῶν.

Συντελεῖ (1910) μὲ τὸ σπάνιον ὀργανωτικὸν καὶ διοικητικὸν αὐτοῦ πνεῦμα εἰς ριζικὴν μεταρρύθμισιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν κειμένων διατάξεων τοῦ Ἀνωτάτου Ἐκπαιδευτηρίου.

Αἱ συγγραφαὶ καὶ αἱ μελέται τοῦ ἀειμνήστου Αἰγινήτου, ὑπῆρξαν πρωτότυποι, αὐθεντικοὶ κύρους καὶ διεθνoῦς ἐπιστημονικῆς ἀξίας.

Ἡ τελευταία πραγματεία (1928) «περὶ τῆς παλιρροίας τοῦ Ἑνρίπου» ἔλυσεν τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἀνεξήγητον καὶ πολὺπλοκον πρόβλημα τοῦ φαινομένου τούτου.

Εἰς τὰ διεθνῇ συνέδρια καὶ συνελεύσεις διεθνῶν ὀργανισμῶν ἐτίμησε πάντοτε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ ἠκούετο μετὰ θρησκευτικῆς πάντοτε εὐλαβείας.

Κληθεὶς εἰς δυσχερεῖς στιγμὰς νὰ προσφέρῃ πρὸς τὸ Ἔθνος τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας αὐτοῦ (1917) ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐργάζεται ἀόκνως καὶ συνεχίζει τὸ πρὸς τὸ Ἐ. Πανεπιστήμιον ἐνδιαφέρον αὐτοῦ καὶ ὑπηρετεῖ τὴν Παιδείαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν μὲ ἔνθερμον ζῆλον.

Ἡ ἐκκλησία ἡμῶν, πολλὰ ὀφείλει εἰς τὸν αἰοιδίμον ἐπιστήμονα. Ὑπῆρξεν διεθνῆς αὐθεντία καὶ μόνος βαθὺς ἀπὸ ἐπιστημονικῆς, ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀπόψεως κάτοχος τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος. Ἐρευνητὴς ἀκάματος ἀπέδειξεν καὶ ὑπεστήριξεν δι' αὐθεντικῶν κειμένων τὴν ἐπιβεβλημένην διόρθωσιν τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἡμερολογίου, ἐνταῦθα, ἐν Ρώμῃ (1922), καὶ ἐν Γενεύῃ παρὰ τῇ Κοινωνίᾳ τῶν Ἑθνῶν.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τιμῶν τὴν ἐξαίρετον δρᾶσιν τοῦ Δημητρίου

Αἰγινήτου, κατέταξεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἀνωτάτων αὐτοῦ ὀφφικιούχων, διὰ τὰς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐξόχους ὑπηρεσίας αὐτοῦ.

Ἀνθρωπιστὴς ὑπὸ τὴν μᾶλλον εὐρεῖαν καὶ ἐξιδανικευμένην μορφήν ἔδρασεν ὡς μέλος ἢ πρόεδρος πολυαριθμῶν κοινωφελῶν ὀργανισμῶν καὶ εὐαγῶν καθιδρυμάτων, ἔχων πάντοτε τὴν κρατοῦσαν γνώμην καὶ παρέχων διὰ τῆς εὐθυκρισίας του τὰς κατευθυντηρίους γραμμὰς καλῆς καὶ συνετῆς διοικήσεως.

Ἐξαιρέτως γόνιμος ὑπῆρξεν ἡ δευτέρα ὑπουργία τοῦ Δημητρίου Αἰγινήτου καὶ πλουσία εἰς συγκομιδὴν. Συμμετέχων ὡς ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Παιδείας παντοδυνάμου δικτατορικῆς Κυβερνήσεως (1926) ἐπέτυχεν τὴν σύνταξιν καὶ ἔκδοσιν νόμων καὶ ὀργανισμῶν, ἐξ ὧν οἱ σπουδαιότεροι περὶ ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως, περὶ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, περὶ πνευματικῆς ιδιοκτησίας, περὶ Ὑπουργείου Παιδείας, περὶ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, περὶ ὀφθαλμιατρείου, περὶ Παιδιατρικῆς Κλινικῆς, περὶ προσφυγικῶν ὀρφανοτροφείων, περὶ Ριζαρείου Σχολῆς. Ὁ ὑπὸ τοῦ Δ. Αἰγινήτου ἐκπονηθεὶς Πανεπιστημιακὸς ὀργανισμὸς ἀπετέλεσε τὴν θεμελιώδη βάσιν τοῦ ἰδρύματος.

Ἀπὸ ἀπόψεως κτιριακῆς πολιτικῆς, κατορθώνει νὰ ὑπερνικήσῃ ὁ ἰσχυρὸς οὗτος χαρακτήρ τὰς γραφειοκρατικὰς δυσχερείας. Καὶ ἀνεγείρει δύο μεγάλα Αὐκεία, δύο μεγάλα ὀκτατάξια Δημοτικὰ Σχολεῖα, ἐν Λιδασκαλείῳ, τὸ Δημόσιον Γυμναστήριον καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις περὶ τὰ 300 Δημοτικὰ Σχολεῖα, προσαρτᾷ δὲ εἰς τὸ ὑπουργεῖον Παιδείας τὸ Μέγαρον τῆς Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας καὶ ἐξευρίσκει τὰ ἀναγκαζοῦντα ὑλικά μέσα πρὸς μετατροπὴν αὐτοῦ εἰς τὸ σημερινὸν θαναμάσιον Μουσεῖον.

Πρὸς στέγασιν τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης ἐπιτυγχάνει τὴν ἀγορὰν τοῦ «Ἰλίου Μελάθρου».

Τὴν ἐπίσπεφιν τῆς δημιουργικῆς προσπαθείας τοῦ Δημητρίου Αἰγινήτου καὶ τὴν πλήρη ψυχικὴν καὶ ἡθικὴν ἱκανοποίησιν αὐτοῦ ἀπετέλεσεν ἡ ἐκπλήρωσις παλαιοῦ ὀνείρου τοῦ ἀνδρός, νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς τὰ νεκρὰ μάρμαρα τῆς Ἀκαδημίας τοῦ δωρητοῦ Σίνα υἱοῦ, ν' ἀναπετάσῃ τὰς Πύλας αὐτῆς καὶ ν' ἀναστήσῃ τὸν Βωμὸν τοῦτον εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἐλληνικῶν Γραμμάτων, Ἐπιστημῶν καὶ Τεχνῶν.

Πεπεισμένος, ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγεν ὅτι, ἡ Ἐπιστήμη εἶναι ἀδύνατον νὰ βλαστήσῃ εἰς τὸν τόπον ποῦ δὲν λειτουργεῖ Ἀκαδημία, ὅτι, αἱ Ἀκαδημαῖαι διὰ τῆς πνευματικῆς καὶ ἡθικῆς ἀκτινοβολίας αὐτῶν καὶ διὰ τῆς δημιουργικῆς των δυνάμεως, γίνονται ἐστία φωτεινὰ καὶ γόνιμοι εἰς πνευματικὴν παραγωγὴν, ὅτι πλὴν τοῦ ἰδίου ἔργου των προκαλοῦν καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ τὴν ἐκρηξίν τοῦ θείου σπινθῆρος τῆς δημιουργίας, καὶ ὅτι τέλος ἀνυψώνουν τὴν ἀνθρωπίνην ἀξίαν, ἀποκαλύπτουν δὲ καὶ ἀναδεικνύουν τοὺς ἰσχυροὺς ἐργάτας τοῦ πνεύματος, μὴ ἀμφιβάλλον ἀκόμη, ὅτι ἡ παρ' ἡμῶν ἐπιστημονικὴ, ἐκπαιδευτικὴ, βιομηχανικὴ, γεωργικὴ καὶ καθόλου ἡθικὴ καὶ ὑλικὴ κατάστασις, θὰ ᾗτο διάφορος ἂν συγκροτήσῃ μετὰ τοῦ Πανεπιστημίου ἰδρύετο καὶ

ἡ Ἀκαδημία ὡς σαφῶς ὥρισε τὸ σχετικὸν Ν. Α. τοῦ Ὁθωνος, προέβη ὁ Δημήτριος Αἰγινήτης εἰς τὴν διὰ συντακτικῆς πράξεως τῆς 18ης Μαρτίου 1926 ἰδρυσιν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τὴν 25ην Μαρτίου 1926, ἡμέραν ἐθνικῆς παλιγγενεσίας ἡγοῖσαν πάλιν αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ τούτου τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ Ἑθνους.

Τὸ δεύτερον τοῦτο τέκνον ὡς τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, ἐφρόντισεν ὁ πνευματικὸς του πατήρ νὰ προικισθῇ πλουσιοπαρόχως. Τὸ οἰκονομικὸν δαιμόνιον τοῦ Δημητρίου Αἰγινήτου, εἶχεν ἀσφαλίσει εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὰ ὑλικά μέσα λειτουργίας, ἄριστον κανονισμόν καὶ πρὸ πάντων τὴν ἄγρυπνον στοργικὴν καὶ δόλοψυχον ἀφιέρωσίν του.

Ἦθελε τὴν Ἀκαδημίαν ἀσχολουμένην οὐχὶ εἰς θεωρητικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἐρεῦνας μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς γῆς, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν διαφώτισιν τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν. Διεγείρουσαν τὸν ζῆλον πρὸς πάσας τὰς ἐρεῦνας, ἐνθαρρύνονσαν τὸ ἐθνικὸν δαιμόνιον ἐνισχύουσαν τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ τὰ γενναῖα αἰσθήματα, παρέχουσαν τὸ ἐνδοξον παρελθόν ὡς ἐλατήριον τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἐθνικὴν πρόοδον καὶ τῆς λατρείας πρὸς τὴν πατρίδα.

Ἐπεθύμει τὰ ἔπαθλα καὶ τὰ βραβεῖα τῆς Ἀκαδημίας νὰ ἀσκοῦν εὐεργετικὴν καὶ διεγερτικὴν ἐπίδρασιν ὅχι μόνον ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ὑλικοῦ συμφέροντος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν καρδιῶν, τῶν ψυχῶν καὶ τῆς ἡθικῆς μορφώσεως ἐν γένει τοῦ λαοῦ.

Περιπτυσσόμενος στοργικῶς τὸ προσφιλὲς πνευματικόν του τέκνον ἐδέχθη καὶ ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας καὶ εἶτα γενικὸς γραμματεὺς αὐτῆς ἵνα οὕτω ἀγρύπνως καὶ ἐκ τοῦ πλησίον πραγματοποιῇ καὶ ἐφαρμόζῃ ὅ,τι αὐτὸς οὗτος ἐφραντάσθη, ρυθμίζῃ δὲ πᾶσαν λεπτομέρειαν, ὡς ὁ ἀρχιτέκτων πὸν συνέλαβε καὶ ἐσχεδίασεν ἀρχιτεκτονικὸν μεγαλόεργημα, ἐποπτεύῃ ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ὀνείρου του.

Καὶ δὲν διεφύσθη εἰς τὰς προσδοκίας αὐτοῦ ὁ ἰδρυτὴς καὶ πνευματικὸς πατήρ μας. Τόσον ἦτο ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς Ἀκαδημίας, ὥστε ὅταν, πρὸ πενταετίας ἡμεῖς εὐλαβεῖς τιμηταὶ τοῦ ἔργου του ἐωρτάζομεν χαρμοσύνως τὴν τεσσαρακονταετηρίδα αὐτοῦ, ἐκεῖνος εὐτυχήσας νὰ ἴδῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ τελειούμενον καὶ ἐπιστεφόμενον ἀπῆντησεν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου μὲ συγκίνησιν λέγων.

«Καὶ ὅταν μετ' ὀλίγον σημάνη ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἡλικία τὸ ἐπιβάλλει καὶ οὐδὲν πλέον καθῆκον τὸ ἀπαγορεύει, νὰ σκεφθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ περὶ ἑαυτοῦ, παρεμβάλλον χρονικόν τι διάστημα μεταξὺ ἐνεργοῦ ζωῆς καὶ τάφου, θὰ ἀποσυρθῶ μὲ τὴν παρήγορον ἐλπίδα, ὅτι τὸ ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσα ὅλην τὴν σκέψιν μου καὶ ἐθυσίασα ὅλην τὴν ζωὴν μου, δὲν ἀπέβη ἴσως ἄγονον καὶ ἄχρηστον εἰς τὸν τόπον. Ὁ κόσμος ἔπαυσε πρὸ πολλοῦ νὰ ἐρωτᾷ εἰς τί χρησιμεύει τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, ἀλλ' ἔμαθε νὰ ἐπωφελεῖται αὐτοῦ εἰς τὰς διαφορὰς ἀνάγκας του. Τὸ ἔθνος δὲν

συζητεῖ καὶ δὲν ἀμφισβητεῖ πλέον τὴν χρησιμότητα τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλ' ἐνδιαφέρεται καὶ παρακολουθεῖ μετὰ συμπαιθείας καὶ ἐνθουσιασμοῦ τὸ ὑψηλὸν ἔργον τῆς καὶ ἐνισχύει σπουδαίως, μετὰ τῆς κυβερνήσεως, τὴν ἐθνικὴν δρασίαν τῆς».

Παρὰ τὴν πικρίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐν τῇ ἀκαταγωνίστῳ δημιουργικῇ του προ-σπαθείᾳ ἐποτίσθη ἐνίοτε εἰς τὸν βίον του ὁ Δ. Αἰγινήτης δὲν ἔπαυσε μετὰ τῆς αὐτῆς σιδηρεᾶς θελήσεως καὶ ὑπομονῆς νὰ ἀσχολῇται εἰς ἀνώτερα ἐπίπεδα τῶν μεγάλων παραδόσεων τοῦ ἔθνους, ἐντείνων τὴν σκέψιν του εἰς τὸ ἄπειρον, ὅπως καὶ μὲ τὸ τηλεσκοπίον τὸ βλέμμα του εἰς τὰ ἄπειρα βάθη τοῦ οὐρανοῦ. Ἀγρύπτως εἰργάζετο ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ κράτους, τὴν εὐημερίαν τῆς πατρίδος καὶ τὴν δόξαν τοῦ ἔθνους.

Διὰ τῶν ἐνεργειῶν του ἐν Παρισίοις ἐπιτυγχάνει εἰς δυσχερεῖς ἐθνικὰς στιγμὰς νὰ μεταστρέψῃ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τύπον καὶ κοινὴν γνώμην, ἀποσπᾷ τὰ συγχαρη-τήρια καὶ τιλοφορεῖται ἄξιος τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης.

Ἐγνώριζε ἄλλως τε κάλλιον παντὸς ἄλλου, καὶ πολλάκις μοῦ εἶχεν ἐκμυστηρευθῇ εὐρεθέντα καὶ ἐμὲ εἰς ἀνάλογον θέσιν, ὅτι ἡ τύχη παντὸς ἐπιστήμονος καὶ σοφοῦ ἐξερχομένου τοῦ κύκλου τῆς ἐπιστήμης καὶ θέλοντος νὰ δράσῃ ἐπὶ εὐρυτέρων ὁρι-ζόντων καὶ ἐθνικῶν ἐπιπέδων, ὑπῆρξε μεστὴ πικριῶν πάντοτε, πανταχοῦ καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τῆς Ἑλλάδος.

Ὑποθήκας ὅμως ἐργασίας καὶ φιλοπατρίας δίδει πρὸς τοὺς ἐπιστήμονας εἰς τὸν λόγον του ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς τεσσαρακονταετηρίδος αὐτοῦ, καταλήγων:

«Ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτὸ (ἡ Ἀκαδημία) ἀποτελεῖ πρὸς τοῦτοις καὶ διδάγμα καὶ παραίνεσιν πρὸς τοὺς νέους νὰ μὴ ἀποθαρρύνωνται καὶ ὀπισθοδρομῶσιν ἐν τῷ σταδίῳ των πρὸ τῶν συνήθων, οὐχὶ ἄλλως μόνον ἐν Ἑλλάδι ἀπαντωμένων, δυσχε-ρειῶν. Τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιτυχίας εἶναι ἡ ἐργασία, ἣτις ἐνίοτε εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ ἐπιτυχία».

«Ἐχομεν πατρίδα, τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἰδίως αἱ ἑλληνικαὶ ἔριδες, πολ-λάκις κατέστρεψαν, ἀλλ' ἀνωτέρα ἡθικὴ δύναμις, ὥς ἐκ θαύματος, πάντοτε ἔσωσεν. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν δεινὴν καταστροφὴν τὸ Ἕθνος, διὰ νὰ ἀνορθωθῇ καὶ πάλιν, ἔχει μεγίστην ἀνάγκην ἐπιστήμης καὶ ἐν γένει ἐνεργείας, ἥτοι ἐν μιᾷ λέξει, ἐργασίας. Ζητεῖ παρ' ἐκάστου ἡμῶν, ὅπως μὴ λησμονῶμεν πόσον ἐδυστυχίσαμεν ὥς φυλὴ, καὶ πόσα δεινὰ ὑπέστημεν ὥς ἄτομα, ζητεῖ νὰ τοῦ δώσωμεν χεῖρα βοηθείας, διὰ δημιουργικῆς ἐργασίας, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἀναλάβῃ, νὰ προοδεύσῃ, νὰ εὐημερήσῃ. Καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τὸ στάδιον εἶναι ἀπεριόριστον καὶ ἐνδοξον συγχρόνως. Ἐν αὐτῷ ἐκάστη εἰδικότης ἔχει τὴν θέσιν τῆς, ἐκάστη ἰδιοφυΐα εὐρίσκει τὸν δρόμον τῆς, ἐκάστη φιλοδοξία ἐπιτυγχάνει τὴν ἀμοιβήν τῆς, αἱ δὲ μεγάλαι ψυχαὶ τὸν ἐκ δάφνης στέφανον τῆς δόξης. Οὕτως, ἐὰν δηλαδή ἐκαστος ἐξ ἡμῶν προσφέρῃ

ἐπὶ τοῦ ἰδανικοῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος τὸ ὀφειλόμενον ἀνάθημα, εὐγενῶς ἀμιλλώμενοι νὰ προσθέσωμεν ἴδιον ἕκαστος λίθον εἰς τὸ ἐθνικὸν οἰκοδόμημα, καὶ οὐχὶ κακεντρεχῶς μοχθοῦντες νὰ καταρρήνωμεν τοὺς παρ' ἄλλων καλῶς τεθέντας, οὕτω καὶ μόνον οὕτω, θὰ δυνηθῶμεν νὰ δημιουργήσωμεν καὶ πάλιν Ἑλλάδα φωτοβόλον εἰς τὴν Ἐπιστήμην, Ἑλλάδα ὑπέροχον εἰς τὰ Γράμματα, Ἑλλάδα δαφροστεφῇ εἰς τὴν Τέχνην, Ἑλλάδα ἐν γένει εὐτυχῇ καὶ ἔνδοξον».

Αἱ ὀλίγαι αὖται ἀλλὰ σοφαὶ γραμμαὶ ἐγκλείουσαι τὴν ἀποκρυστάλλωσιν μακρᾶς πείρας καὶ ἐξαιρέτως ἐπιτυχοῦς ἐπιστημονικῆς κοινωνικῆς καὶ διοικητικῆς δράσεως ἀποτελοῦν τιμαλφῇ ὑποθήκην, ἀσφαλῇ δὲ καὶ μοναδικὸν νόμον ἐνδόξου βίου καὶ δαφροστεφοῦς φιλοπάτριδος θυσίας παντὸς ἐπιστήμονος.

Νοῦς εὐρύς, πολυσχιδής καὶ προσοδευτικός, χαρακτήρ ἰσχυρὸς καὶ ἄκαμptos, ἐπιστήμων εὐρυτάτων ὁρίων, πνεῦμα ἐρευνητικόν, διαυγές καὶ εὐστροφον, πολυμερεσιάτη πνευματικὴ γονιμότης, κρίσις ἀγχίνους καὶ βαθεῖα, διοικητικὴ ἱκανότης ἀπαράμιλλος, ἀσύγκριτος ἐφευρετικότης ἀντλήσεως οἰκονομικῶν πόρων, ὁργανωτικὸν δαιμόνιον ἰδίᾳ ὑπηρεσιῶν καὶ κοινωφελῶν ἰδρυμάτων, θέλησις σιδηρᾶ, σπανία ἐκδήλωσις ἀκαμάτου ἐργατικότητος, τέλος ψυχῇ ἔμπλεως μεγάλων καὶ εὐγενῶν ἰδεῶν διὰ τὴν Πατρίδα, ἦσαν τὰ φυσικὰ χαρίσματα καὶ αἱ ἀρεταὶ τοῦ ἀοιδίμου ἰδρυτοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ἡ πνευματικὴ λάμψις καὶ ἡ νοητικὴ ἰσχὺς τοῦ ὑπερόχου ἀνδρὸς ἐπῆρξαν τοιαῦται, ὥστε καὶ μετὰ θάνατον ἐπὶ μακρὸν θὰ ἀκτινοβολοῦν, ὅπως ἀκριβῶς τὸ φῶς τῶν θνησκόντων ἀπλανῶν ἀστέρων λάμπει ἐπὶ ἑκατομμύρια ἔτη καὶ μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν αὐτῶν ἐκ τοῦ κοσμικοῦ σύμπαντος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α. ΚΤΕΝΑ

ΥΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΖΕΓΓΕΛΗ

Τὸ κενὸν τὸ ὁποῖον διανοίγει εἰς μίαν οἰκογένειαν ἢ ἀπώλεια προσφιλεστάτου προσώπου ἐμφανίζεται τόσον μεγαλύτερον ὅσον ὀλιγώτερα ἀπομένουν μετ' αὐτὴν μέλη.

Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια τῶν ἐρευνητῶν τῆς φύσεως ὑπῆρξε πάντοτε ὀλιγομελής.

Ὁ Κτενᾶς ἦτο ἀπὸ τὰ ἐπιλεκτότερα μέλη της. Διὰ τοῦτο τὸ κενὸν τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, ὁ θάνατός του, ὑπῆρξε βαθύτατα αἰσθητὸν καὶ ἐξαιρετικῶς δυσαναπλήρωτον.

Μὲ τὸν ἀκαταπόνητον ζῆλόν του καὶ τὰ πλούσια αὐτοῦ ἐπιστημονικὰ ἐφόδια εἶχε δώσει νέαν πνοὴν ἐν Ἑλλάδι εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κλάδον εἰς τὸν ὁποῖον ὁλο-